

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, доцента,
члена-кореспондента Національної академії педагогічних наук України

Щербак Ольги Іванівни

на дисертацію Оверко Наталії Ярославівни
«Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін
професійно-технічних навчальних закладів кулінарного
профілю у процесі підвищення кваліфікації»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Особливості сучасного економічного розвитку держави спонукають до корекції парадигми професійної освіти, вектор якої націлений на перехід від соціально-орієнтованої освітньої діяльності до особистісно-орієнтованої через гуманізацію системи професійно-технічної освіти, визнання індивідуальної траєкторії навчальної діяльності, формування у майбутніх кваліфікованих робітників потреб самоосвіти, саморозвитку, самовиховання. Необхідність реалізації цих напрямів розвитку вітчизняної системи професійної освіти і навчання, забезпечення умов для ефективного професійного становлення особистості, її самореалізації й саморозвитку протягом життя визнана одним із стратегічних напрямів модернізації освітньої галузі. Особлива роль у цьому процесі належить педагогові, який має бути високо компетентним, професійно мобільним, прагнути постійно вдосконалюватися і творчо реалізуватися у професійно-педагогічній діяльності. Якісне оновлення підготовки педагога професійної школи потребує поєднання у її змісті фундаментальних професійних знань із креативним мисленням і дослідницьким підходом до розвитку конкретних освітніх програм, упровадження інноваційних технологій, спрямованих на розвиток педагогічної майстерності.

У цьому контексті конкретизація вимог щодо поліпшення якості підготовки майбутніх фахівців кулінарного профілю актуалізує проблему забезпечення високого професійно-педагогічного рівня викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів відповідно до вимог галузі громадського харчування. Дисертантка наголошує на тому, що більшість цих викладачів мають досвід роботи у таких закладах і не мають педагогічної

освіти, тому розвиток їхньої педагогічної майстерності можна і потрібно забезпечити у процесі підвищення кваліфікації.

Система підвищення кваліфікації педагогічних працівників має забезпечувати якісне навчання педагогів ПТНЗ кулінарного профілю відповідно до запитів харчової промисловості та галузі громадського харчування шляхом формування у них готовності активно збагачувати інтелектуальний і духовний потенціал, прагнення підвищувати рівень педагогічної майстерності; задовольняти як професійні, соціальні й культурологічні запити педагогів, так і потреби навчального закладу щодо реалізації його програмних цілей щодо підготовки робітничих кадрів. Необхідність реалізації цієї функції системи післядипломної освіти спричинила активізацію наукових пошуків у галузі теорії і практики підготовки викладачів професійної школи, підвищення рівня їхнього професіоналізму.

Недостатня розробленість проблеми розвитку педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації в науково-педагогічних дослідженнях зумовила вибір теми дисертаційного дослідження Н. Я. Оверко «Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації». Можна підкреслити своєчасність і актуальність зазначеного дослідження.

У дисертації педагогічна майстерність викладача спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю розглядається як сукупна характеристика особистісних і професійних якостей, що відображає рівень його психолого-педагогічної підготовки, здатність оптимально вирішувати педагогічні завдання і ситуації, постійно самовдосконалюватися, виявляти творчу ініціативу, реалізувати власну систему цінностей та забезпечити належний рівень організації професійно-теоретичної підготовки майбутніх кухарів.

Авторка ґрунтовно аналізує теоретичні основи розвитку педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін ПТНЗ кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації: розкриває сутність поняття педагогічної майстерності, визначає науково-методологічні підходи до її розвитку у

викладачів спецдисциплін, обґрунтовує доцільність здійснення цього процесу під час підвищення кваліфікації. Досягнення високого рівня педагогічної майстерності викладачем професійно-теоретичної підготовки потребує постійного розвитку професійно важливих якостей та здібностей. Важливою умовою професійного успіху є також відповідність уже сформованих особистісних якостей вимогам педагогічної діяльності у ПТНЗ, прагнення самовдосконалення у педагогічній діяльності.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, 10 додатків і списку використаних джерел (420 найменування, із них 7 – іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації – 258 сторінок. Основний текст викладено на 186 сторінках, з яких на 13,5 розміщено 14 таблиць і 9 рисунків.

У **вступі** достатньо обґрунтовано актуальність теми дослідження, яка корелює з темою та конкретизується у завдання, чітко сформульовано мету, окреслено об'єкт та предмет дослідження, визначено його методологічне підґрунтя, а також наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Логічно схарактеризовано систему використаних дослідницьких методів.

У першому розділі **«Теоретичні основи розвитку педагогічної майстерності»** розкрито сутність поняття «педагогічна майстерність викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю»; визначено методологічні підходи до її розвитку; розглянуто зміст і завдання системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладаів.

Слід відзначити переконливу авторську позицію щодо розуміння педагогічної майстерності викладача спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю з урахуванням його професійної спеціалізації та педагогічної функції. Н. Я. Оверко вважає, що викладач спеціальних дисциплін має володіти комплексом не лише спеціальних, а й психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, здібностями створювати на уроках професійно-теоретичної підготовки атмосферу взаєморозуміння і підтримки, застосовувати на цих уроках новітні педагогічні технології, сприяти духовному збагаченню особистості учнів тощо. Сучасні вимоги до підготовки кваліфікованих робітників галузі громадського

харчування та важливість праці викладача спеціальних дисциплін у цьому процесі зумовлюють потребу розвитку їхньої педагогічної майстерності. Адже саме вона забезпечує самоорганізацію професійної діяльності викладача ПТНЗ на рефлексивній основі, виявляє його психолого-педагогічну підготовленість, здатність оптимально вирішувати педагогічні завдання, постійно само розвиватися, вдосконалювати педагогічну техніку, забезпечуючи таким чином належний рівень професійно-теоретичної підготовки та мотивацію учнів до отримання професії кухаря.

У другому розділі **«Педагогічні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін»** обґрунтована структура педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю, рівні, показники та критерії розвитку її компонентів; визначені педагогічні умови розвитку педагогічної майстерності у процесі підвищення кваліфікації та викладена методика їх реалізації.

Із урахуванням специфіки професійної діяльності викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю у структурі їхньої педагогічної майстерності виокремлені когнітивно-ціннісний, компетентісно-технологічний, рефлексивно-особистісний та творчо-інноваційний компоненти. Усі вони взаємопов'язані, причому визначальною рисою цього зв'язку авторка вважає взаємозумовленість особистісних і професійних якостей педагога.

Особливо цінним, на нашу думку є те, що дослідниця на основі ґрунтовного науково-методичного аналізу проблеми запропонувала педагогічні умови розвитку педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін ПТНЗ кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації, які враховують особливості їхньої професійної діяльності та спираються на сучасні вимоги галузі громадського харчування та потреби ринку праці. Заслужовує на увагу також запропонована Н. Я. Оверко методика їх реалізації на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ, спрямована на підготовку педагога з високим рівнем професійної компетентності, що спирається на новітні досягнення психолого-педагогічних наук, сучасні спеціальні знання певної

галузі виробництва; з високим рівнем педагогічної культури, критичного мислення, здатності застосовувати наукові надбання на практиці.

У третьому розділі **«Перевірка ефективності методики реалізації педагогічних умов розвитку педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін»** висвітлено організацію і хід експериментального дослідження, подані результати апробації методики реалізації обґрунтованих педагогічних умов, проаналізована її ефективність та проінтерпретовані результати статистичного аналізу одержаних даних.

Рівні розвитку педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю (когнітивний, функціональний, рефлексивний, творчий) визначалися дисертанткою за відповідними критеріями (загальнопедагогічна підготовленість, здатність до професійно-педагогічної діяльності, професійно-особистісна готовність, професійно-педагогічна креативність), для кожного з яких розроблені специфічні показники, розгорнуто подані у додатках 3, Л, М. Досягнення кожного рівня характеризують етапи розвитку педагогічної майстерності: актуалізації, репродуктивний, самореалізації та евристичний.

Експериментальна перевірка ефективності методики реалізації педагогічних умов розвитку педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін ПТНЗ кулінарного профілю, результати якої подані у підрозділі 3.3, засвідчила доцільність упровадження запропонованих інновацій у систему підвищення кваліфікації працівників професійно-технічних навчальних закладів. Результати педагогічного експерименту підтверджують гіпотезу дослідження і свідчать про доцільність використання запропонованої методики.

Висновки відповідають завданням та базуються на результатах дослідження і відображають його суть. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження варто вказати на наступні результати.

На теоретичному рівні: здійснено структурно-компонентний аналіз поняття «педагогічна майстерність викладачів спеціальних дисциплін ПТНЗ кулінарного профілю»; розроблено критерії та рівні розвитку педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю; обґрунтовано педагогічні умови розвитку педагогічної майстерності викладачів

спеціальних дисциплін ПТНЗ кулінарного профілю та розроблено методику їх реалізації в процесі підвищення кваліфікації.

На практичному рівні: розроблені й упроваджені на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ: експериментальна програма і авторський спецкурс «Розвиток педагогічної майстерності», методичні рекомендації «Розвиток педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін ПТНЗ кулінарного профілю».

Результати дисертаційного дослідження, підготовані навчально-методичні матеріали можуть бути використані для удосконалення методичного забезпечення навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації викладачів ПТНЗ різних профілів та при підготовці та підвищення кваліфікації педагогів професійного навчання.

За темою дослідження авторка опублікувала 27 наукових одноосібних праць, які повністю відображають основний зміст дисертації. Одержані результати апробовані на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях, використовуються на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ у різних регіонах України, що підтверджується відповідними довідками.

Публікації висвітлюють основні наукові положення дисертації. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації є достатніми.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації Н. Я. Оверко дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає вимогам. У тексті автореферату дисертації відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Зміст автореферату є ідентичним до змісту дисертації і достатньо повно відображає основні положення дослідження.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідно зазначити дискусійні положення та зауваження до поданого наукового дослідження:

1. Оскільки у дослідженні розглядається педагогічна майстерність викладача спеціальних дисциплін ПТНЗ, який здійснює професійно-теоретичну підготовку (с. 24), доцільно було у додатку А навести кваліфікаційну характеристику професії «Викладач професійно-технічного навчального закладу» (Код КП-2351.2), а не «Педагог професійного навчання» (Код КП-3340), який здійснює теоретичну і практичну професійну підготовку (с. 21, 31-32, 101, 129 по тексту) і до підвищення його кваліфікації висуваються додаткові вимоги.

2. Для вірогідності результатів самооцінки сформованості педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін ПТНЗ авторкою застосовувався метод експертної оцінки (с. 157). Доцільно було навести дані про експертів - викладачів курсів підвищення кваліфікації та методистів, представити результати експертного оцінювання.

3. Бажано було більше розкрити вплив на розвиток педагогічної майстерності викладачів спецдисциплін ПТНЗ такої форми підвищення кваліфікації, як стажування на підприємствах відповідної галузі.

4. Враховуючи актуальність впровадження ІКТ в навчальний процес ПТНЗ, важливість ІКТ-компетентності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю (с. 86-88), доцільно у темі 6 Практичне вдосконалення педагогічної майстерності викладачів спецтехнології ПТНЗ кулінарного профілю розробленого авторського курсу «Розвиток педагогічної майстерності» ввести розробки окремих тем з використанням ІКТ.

Зазначені вище зауваження та побажання не впливають на загальну високу оцінку дисертації Н. Я. Оверко.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Рецензована дисертація Оверко Наталії Ярославівни є структурованою, цілісною, завершеною науковою роботою. Поставлені завдання дослідження виконано у повному обсязі. Результати дослідження, впроваджені в педагогічну практику, мають необхідну наукову новизну, теоретичне і практичне значення, а також є вагомим внеском в теорію і методику професійної освіти.

Вважаємо, що дисертаційна робота на тему «Розвиток педагогічної майстерності викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів кулінарного профілю у процесі підвищення кваліфікації» повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 до кандидатських дисертацій, а її автор Оверко Наталія Ярославівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, доцент,
член-кореспондент НАПН України,
директор Київського
професійно-педагогічного
коледжу імені Антона Макаренка

О.І.Щербак

Підпис Щербак О.І. засвідчую

Помічник директора з кадрової роботи
Київського професійно-педагогічного
коледжу імені Антона Макаренка

Т.О. Загляда

“05” квітня 2016 р.